

Svatý oltář našeho Boha

Miroslav Kuťák

Začněme obyčejnou otázkou a hledejme sami odpověď. Co jsou to vlastně oltáře a k čemu sloužily a to bez ohledu na naše křesťanské smýšlení? Odpověď je vcelku jednoduchá - jsou to místa, kde se něco obětovalo, kde se něco i ztrácelo, kde se lidé setkávali s božstvem a kde konali svá duchovní mystéria a to bez ohledu na druh náboženského vyznání. V běžném hovoru nebo publikacích se často objevuje výraz, že někdo musel něco obětovat, dát na oltář ... V doslovném výkladu tedy něco musel obětovat, něco ztratit, něco darovat něco si odříci... Dokonce lze konstatovat, že ta oběť byla i nutnou součástí života dotyčného, pokud chtěl vykonávat to, co doposud.

Podíváme-li se do pohanských náboženství a též do židovského, tak oltář byl vždy posvátnou věcí. Křesťanství tento názor nesdílelo a v prvních stoletích byl oltář obyčejným stolem většinou čtvercového tvaru, kam se kladl chléb a v kalichu víno. Lidé se kolem tohoto stolu shromažďovali, stůl byl přenosný a na mši se přinášel a zase odnášel. Ve 4.století učenec Eusebius přišel s teologickým výkladem oltáře: **oltář nese při mši stejnou oběť, jako byla ta, kterou přinesl Kristus svému Otci**. V té době se oltář už dříve vyčleněný ze světského užívání začal svítit a poprvé se začaly objevovat statické oltáře, které nebyly po skončení bohoslužeb odnášeny. V 6. století jsou oltáře už běžným inventářem kostelů. Zpočátku byly oltáře kladeny nad hroby mučedníků a dbalo se, aby byly viditelné. V 11. století byly oltáře už vyvýšeny a vedly k nim i schody, což vyjadřovalo symboliku, že člověk může vzhlížet ke Kristu a spolu s Ním vystupovat vzhůru z pozemské bídy do duchovního obecnství. Později dochází k tomu, že oltář ustupuje do zadní části apsidy, bývají na něj kladeny ostatky svatých (návaznost na původní zvyk stavět oltáře nad hroby mučedníků) a z úcty k nim se oltář odděloval od ostatního prostoru mřížkou a vrátky, leckde ještě zachovanými.

Po Druhém vatikánském koncilu se opět dostává do popředí původní význam oltáře. Prvním krokem bylo jeho umístění blíže k lidem, návrat k jednoznačné podobě stolu a odstranění kovovým mřížek. Oltář se stává středem kostela a také stolem hostiny Páně, k níž jsou věřící zváni. **Druhý vatikánský koncil obnovil původní smysl oltáře u něhož se lidé shromažďovali a shromažďují, aby společně slavili Kristovu oběť a měli účast na eucharistii.**

Důležité je si uvědomit, že ve východních křesťanských církvích je slovem oltář označen celý prostor za ikonostasem (tedy svatyní). Ve svatyni se nachází oltář, tedy svatý stůl čtvercového tvaru a na něm je svatostánek, evangeliář a antimension, čili hedvábný kus látky s ikonou Krista a svatým ostatkem. Oltáře se smí dotknout jenom muž, který přijal svěcení. Nic co nebylo posvěceno nebo se k posvěcení nepřipravuje se na něj nesmí pokládat. Oltář je místo oběti při slavení eucharistie, Oltář zaujímá v bohoslužbě východních křesťanských církví mimořádné místo. Podíváme-li se na protestantské reformátory, tak pojem oltáře zde ztrácí svůj význam. Důraz na kázání a slyšení Božího slova staví do popředí kazatelnu. Až na určité výjimky se v těchto církvích přistoupilo k tomu, že chleba a víno nejsou chápány jako reálná proměna v Kristovo tělo a krev, ale pouze jako symbolický akt, který zpřítomňuje Kristovu oběť na kříži.

V katolické liturgii se oltář chápe jako symbol Krista, protože představuje místo, na němž se zpřítomňuje jediná Ježíšova oběť Otci za spásu světa. Oltář nemá nic společného s pohanskými oltáři a už samotný latinský název „altare“ tedy „to, co je vyvýšeno“ značí něco, co mělo být viditelné pro celé společenství křesťanů. Pohanské oltáře se naopak označovaly latinským slovem „ara“. Současná terminologie se vrací k původnějšímu výrazivu – mluví se o stole (lat. mensa) kolem něhož se křesťané shromažďují, aby slavili památku Ježíšovy poslední večeře, resp. o obětním stole (pro zdůraznění obětního charakteru Ježíšovy smrti na kříži pro spásu celého světa). Oltář je místo, na němž se slaví eucharistie a stojí v presbytáři kostela. Nemělo by se na něj klást nic, co nesouvisí s jeho funkcí. Oltář je pravým středem kostela, místem, kolem něhož se křesťané shromažďují ke společné modlitbě. Oltář nemá být přenosný, před jeho užíváním jej biskup žehná a maže jej olejem.

Katechismus katolické církve uvádí: (KKC 1383)

Oltář, kolem něhož se církev shromažďuje ke slavení eucharistie, představuje obě dvě hlediska téhož tajemství: obětní oltář a stůl Páně, a to tím více, že **křesťanský oltář je symbolem samého Krista**, který je přítomen ve shromáždění svých věřících jako oběť přinesená za naše smíření a zároveň jako nebeský pokrm, který se nám dává. „Co jiného je oltář než obraz Kristova těla?“ — říká sv. Ambrož, a jinde: „Oltář je obrazem těla Kristova a Kristovo tělo je na oltáři.“ Liturgie vyjadřuje tuto jednotu oběti a společenství mnoha modlitbami. Římská církev se modlí ve své anafoře takto:

„V pokoře tě prosíme, všemohoucí Bože: Přikaz svému svatému andělu, ať ji přenese na tvůj nebeský oltář, před tvář tvé božské velebnosti. A nás všechny, kdo máme účast na tomto oltáři a přijmeme toto svaté tělo a krev tvého Syna, naplň veškerým nebeským požehnáním a milostí.“